

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

434. ISTUNGJÄRK 14.–15. MÄRTSIL 2007

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Elanikkonna vananemise mõju majandusele ja eelarvele”

(2007/C 161/01)

16. mail 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: „Elanikkonna vananemise mõju majandusele ja eelarvele”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 23. veebruaril 2007. Raportöör oli Susanna FLORIO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 434. istungjärgul 14.–15. märtsil 2007 (14. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 109, vastu ei hääletanud keegi, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Käesolev arvamus on koostatud vastusena Euroopa Komisjoni asepresidendi Margot WALLSTRÖMi kirjale, kuid arvesse on võetud ka viimastel aastatel koostatud arvamusi, mis sisaldavad komitee kaalutlusi, analüüsi ja ettepanekuid kõnealustel teemadel.

Tööturg

1.2 EMSK leiab, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rahvastikupoliitikas tuleb järgida Lissaboni eesmärke. Arvestades kiireid tööturgu mõjutavaid demograafilisi muutusi, on hädavajalik leida vahendid asjaomaste probleemide lahendamiseks:

— suurendada üle 50-aastaste töötajate hulka, võimalusel nii töötajate kui füüsilisest isikust ettevõtjate hulgas;

— soodustada eakate mittetöötavate inimeste ümberõpet ja tööle naasmist, et tagada neile vääriline pension;

— takistada üle 50-aastaste töötada soovivate inimeste väljatõrjumist tööturult.

1.3 Tuleb vältida eakate töötajate väljatõrjumist nende töökohtadelt. Just vastupidiselt tuleb pöörata enam tähelepanu eakate inimeste kaasamisele tootmistsükklisse.

1.4 Töökoht peaks vastama töötaja haridusele ja töökogemusele ilma ealise diskrimineerimiseta. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub seega kõiki liikmesriike üles vastu võtma ja rakendama direktiivi, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (2000/78/EÜ).

1.5 Töö paremaks korraldamiseks peab arvesse võtma töö iseloomu (ohtlikud tööd, rasked või korduvad ülesanded).

Elukestev õpe

1.6 Elukestva õppe programmid on aluseks üle 50-aastaste töötajate väärtustamisele nii ettevõttes kui väljaspool. Vastavalt iga-aastastele Euroopa sotsiaalpartnerite seirearuannetele tuleb levitada ja jälgida parimaid asjaomaseid tavasid.

1.7 Kvaliteetseid töökohti soosiv poliitika aitab terveid kodanike põlvkondi suunata ja koolitada kogu nende karjääri vältel. Kõnealuse poliitika kujundamisesse tuleb kaasata sotsiaalpartnerid ja asjaomased majandus- ja sotsiaalvaldkonna osapooled kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil.

Põlvkondadevahelise kokkuleppe suunas

1.8 Investeeringud teadusuuringutesse ja uuendustegevusesse on esmatähtsad nii praegustele Euroopa kodanikele kui tulevastele põlvkondadele. Just sellel põhjusel tuleb julgustada noori õppima ülikoolides reaalteadusi ning luua seega tingimused nende edasiseks töötamiseks teaduse ja tehnoloogia valdkonnas.

Euroopa Liit peab jõudma järele teisele riikidele nagu Hiina ja India, kes on kõnealuses valdkonnas viimastel aastatel märkimisväärsed edusamme teinud.

1.9 Investeeringud ebasoodsas olukorras olevatesse piirkondadesse soodustavad noorte püsijäämist sinna ning aitavad kaasa nende piirkondade arengule ja taasväärtustamisele.

1.10 Võrdsete võimaluste aastal 2007 tuleks keskenduda analüüsile tasakaalu leidmiseks era- ja tööelu vahel. Emaks ja isaks saamise otsused ei tohiks mõjutada ebastabiilne ega raske olukord ning pered üksi ei peaks katma kõiki lapse kasvatamisega seotud kulusid, mis ei ole ainult majanduslikku laadi.

Naised ja Euroopa Liidu tööturg

1.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et tuleb enam rakendada olulisi direktiive, näiteks lapsehoolduspuhkuse direktiivi, ning tagada lapsehooldusteenus ja eakate inimeste hooldamine ja abistamine; komitee arvab ka, et tuleb kiiresti kaotada vahed meeste ja naiste töötasude vahel, võidelda töökoha ebakindluse ja ebastabiilsuse vastu, mis on paljude Euroopa naiste vaesuse põhjuseks. Samuti tuleb ajendada mehi võtma enda peale suuremat osa perekonnaga seonduvatest kohustustest. Laste saamist ja töötamist ei tohiks naiste puhul käsitleda vastuolulistena ning tuleb võtta kõik võimalikud meetmed, et emad saaksid edukalt ühendada laste eest hoolitsemise ja töötamise.

1.12 Ka ettevõtete tasandil tuleb võtta meetmeid, mis tagavad naistele ligipääsu juhtivatele kohtadele.

Sisserände roll ja olulisus demograafiliste muutuste kontekstis

1.13 Sisseränne on üks võimalikest vastustest rahvastiku vananemise väljakutsetele. Järjepidev integratsiooni- ja tööhõive-

poliitika võivad olla majanduskasvu ja arengu aluseks. Väärtustada tuleb sisserändajate oskusi, töökogemust ning erialast kvalifikatsiooni.

Euroopa Liidu sotsiaalhoolekandesüsteemide jätkusuutlikkus

1.14 Tuleb tagada sotsiaalhoolekandesüsteemide jätkusuutlikkus mitmete meetmetega, mis ei seaks ohtu Euroopa Liidu asutamislepingutes (artikkel 2) ette nähtud lõppeesmärki. Selleks on vaja tagada Euroopa sotsiaalse mudeli jätkusuutlikkus ning järgida selle üldisuse ja õigluse põhimõtet.

1.15 Tuleb tagada üldist huvi pakkuvad sotsiaalteenused ja nende toimimine ning toetada sotsiaal-majanduslikke osalejaid. Vabatahtlikel ühendustel, kus eakad inimesed aktiivselt osalevad, on oluline sotsiaalne ülesanne ning neid ühendusi tuleb toetada ning väärtustada.

Pensionisüsteemide jätkusuutlikkus

1.16 Euroopa Liidu ja liikmesriikide eesmärk peaks olema tagada tulevastele põlvkondadele rahulik ja väärikas vanaduspõlv ning seega vastavad pensionisüsteemid. Kui täiendavad pensionid peaks vajalikuks osutuma, peaksid need olema usaldusväärsed, turvalised ja kaitstud finantsturgude ettenägematute kõikumiste eest.

1.17 Töökoha ebastabiilsuse vastu võideldes tagatakse väärikas vanaduspõlv ka noortele töötajatele, kuid lisaks tuleb piirata hilist sisenemist tööturule.

1.18 Pensionisüsteemide jätkusuutlikkust tuleb analüüsida, arvestades mitmeid keerulisi elemente; seda ei saa taandada ainult rahvastiku vananemisele.

1.19 Mõnes Euroopa Liidu riigis peaks pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse tagamiseks eelkõige võitlema sotsiaal- ja muudest maksudest kõrvalehoidmise vastu.

Rahvastiku vananemine ja tervis

1.20 Tervise osas on rahvastiku vananemise kontekstis vaja teha investeeringuid ennetustegevusesse, hooldusteenuste kvaliteeti, uuringutesse, eelkõige tuleb uurida eakate inimeste haigusi, selles valdkonnas tuleb teha tõsisid jõupingutusi.

1.21 Rahvastiku vananemise kontekstis saavad ka tervis ja turvalisus tööelus teise mõõtme ning muutuvad, mida tuleb hoolikalt analüüsida ja hinnata.

1.22 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et Euroopa Liidu liikmesriigid peavad koostöös sotsiaalpartneritega rakendada ühtseid programme tööõnnetuste ja kutsehaiguste ärahoidmiseks. Eelkõige tuleb silmas pidada neid õnnetusi ja haigusi, mis on seotud töötajate vanusega. Kõnealuses valdkonnas omavad tähtsust järelevalve ning teabevahetus.

1.23 Eakatel töötajatel peab olema võimalus valida, kas jätkata töötamist, võttes arvesse töö iseloomu ning hinnates, millised riskid selle tööga kaasnevad, kui rasked ja korduvad on ülesanded.

1.24 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võtab kohustuseks jätkata demograafiliste muutuste analüüsimist ja hindamist ning asjaomaste ettepanekute esitamist. Komitee on teadlik teema mitmetahulisusest. Uutele väljakutsetele vastamiseks on tulevatel aastatel vaja kõikide institutsiooniliste, majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejate panust. Komitee võtab samuti kohustuseks jätkata käesolevas arvamuses käsitletud teemade analüüsimist kooskõlas kodukorraga.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Komisjoni asepresident Margot WALLSTRÖM palus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus hiljuti avaldatud komisjoni ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühisaruande kohta. Kõnealuses aruandes käsitletakse rahvastiku vananemise mõju majandusele ja eelarvele kõikides Euroopa Liidu riikides.

2.2 Võttes arvesse teema ulatust ning asjaomase poliitika mitmekesisust kutsus M. Wallström Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed üles koostama arvamust tööhõivega otseselt ja kaudselt seonduvate küsimustega nagu tervis, pensionisüsteemid ja elukestev õpe.

2.3 Dublinis asuv Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond on läbi viinud mitmeid rahvastiku vananemist ning selle mõju Euroopa kodanikele ja töötajatele käsitlevaid uurin-
guid.

2.4 Rahvastiku vananemist põhjustavad mitmed tegurid: sündimuse vähenemine, eluea pikenemine, sõjajärgse põlvkonna ning 1960-ndate *baby boomi* põlvkonna järjest märgatavam tagasitõmbumine majanduslikult aktiivsest elust ⁽¹⁾. Sellel on praegu ja saab ka olema tulevikus otsene mõju tööealisele elanikkonnale.

2.5 Eurostati prognooside järgi ületab üle 65-aastaste inimeste arv 25-liikmelises Euroopa Liidus 2005. aastal 75 miljoni piiri ja ulatub 135 miljonini 2050. aastal. Eakate inimeste osakaal 25-liikmelise Euroopa Liidu rahvastikust peaks prognooside järgi ulatuma 30 %-ni. Kõige enam on eakaid Hispaanias (36 %) ja Itaalias (35 %) ning kõige vähem Luksemburgis (22 %) ja Madalmaades (23 %).

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on juba toonitanud vajadust uurida vananemise nähtust Euroopa Liidus; seoses seitsmenda teadusuuringute raamprogrammiga vaata Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Teadusuuringute vajadus demograafilise arengu kontekstis — elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogiavajadus“ ELT C 74, 23.3.2005, lk 44.

2.6 Rahvastiku vananemine mõjutab olulisel määral riikide sotsiaalseid ja majanduslikke olukordi ning seetõttu vajab ajakohastamist ka eelarve- ja sotsiaalpoliitika.

2.7 Vananemine mõjutab tervet riigi majandust: tööturgu, tootlikkust, tehnoloogiaalast uuendustegevust ja majanduskasvu, kuna rahvastiku vajadused ja potentsiaal muutuvad vältimatult.

3. Vananemine ja tööturg

3.1 Lissaboni strateegias käsitletakse muuhulgas ka eakate inimeste tööhõive määra: alguses püstitati eesmärk, et aastal 2010 oleks eakate töötajate osakaal 50 %, kuid seda ei ole veel täidetud.

3.2 Rahvastiku vananemine peegeldub rahvastiku keskmise vanuse tõusust ning tööealiste inimeste koguarvu vähenemisest. Vanema põlvkonna asemele astuvaid noori töötajaid ei ole piisavalt. Lisaks sellele sisenevad noored tööturule üha hiljem ⁽²⁾.

3.3 Rahvastiku vananemise nähtus mõjutab ja muudab tööturgu seega märkimisväärselt. Seetõttu on viivitamatult vaja küsimuse lahendamiseks võtta järgmisi meetmeid:

— suurendada üle 50-aastaste inimeste tööhõive määra ning mitte takistada üle 50-aastaste füüsilisest isikust ettevõtjate tegevust;

— soodustada eakate mittetöötavate inimeste ja tööle naasmist (sealhulgas ümberõpet), et tagada neile vääriline pension;

— takistada üle 50-aastaste töötada soovivate inimeste väljatõrjumist tööturult;

— soodustada noorte sisenemist tööturule, sõlmida nendega tavapäraseid töölepinguid, et anda panus tööelu jätkuvusse ja paranemisesse.

⁽²⁾ Vt Euroopa Komisjoni hiljutist teatist teemal „Euroopa demograafiline tulevik — kuidas teha väljakutsest võimalus“ KOM(2006) 571.

3.4 Rahvastiku vananemise tagajärjed puudutavad lisaks töötajatele ka tööandjaid. Tuleb pakkuda abinõusid ettevõtete juhtimise üleandmiseks põlvkondade vahetumisel, eelkõige keskmise ja väikese suurusega ettevõtete puhul. Keskmise vanuse tõuseb ka tööandjate hulgas ning see mõjutab otseselt või kaudselt uuendustegevust, kapitaliturgu ning Euroopa tööstusvõrgustiku üldiselt. Tööandjate kõrgem vanus tähendab seda, et märkimisväärne osa neist on juba aktiivsest elust tagasi tõmbunud või valmistub seda tegema ning uut noort tööandjate põlvkonda pole neid asendamas. Tööandjate arvu vähenemine tähendab ettevõtete arvu vähenemist ning seega töökohtade arvu vähenemist.

3.5 Eakate töötajate väljatõrjumine on üha murettekitavam nähtus, mitte ainult tööstuses, vaid ka teenindussektoris. Kõiki Euroopa töötajaid mõjutavad sellised tegurid nagu raskus sulanduda tundmatusse töökeskkonda, vaid ühel või mõnel töökojal saadud ametialane kogemus ning kahtlemata esineb eakate inimeste diskrimineerimist uue töö otsimisel.

3.6 Eakaid inimesi tuleks enam kaasata tootmistsükklisse, kuna mõnedes valdkondades tagab nende kogemus suurema kvalitatiivse tootluse. Tööandjad peaksid hindamiskriteeriumiks võtma konkreetseid oskused, mitte ea. Kõnealuses valdkonnas tuleks rakendada Euroopa diskrimineerimisvastaseid direktiive (2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ).

3.7 Kõigil töötajatel peaks olema ametikoht, mis vastaks nende haridusele ja kogemustele — see võimaldaks saavutada tootluse kasvu, et kompenseerida vähemalt osaliselt rahvastiku vananemise negatiivseid mõjusid (³).

3.8 Eakate inimeste töötamist soodustav aktiivne poliitika peaks igal juhul arvesse võtma tehtava töö iseloomu — riskisektorid, keerulised ja korduvad ülesanded vajavad sihipärast analüüsi ning eeldavad töötaja vaba valikut seda tööd teha (⁴).

4. Elukestev õpe

4.1 Üks eakate inimeste tööhõive tõstmiseks seatud konkreetsetest eesmärkidest on ellu viia tõhusaid ja toimivaid püsiva õppe programme (elukestev õpe). Nagu soovivad mitmed

(³) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hiljutist arvamust „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis” (SOC/232 — CESE 1172/2006) ELT C 318, 23.12.2006 lk 157.

(⁴) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust teemal „Inimväärse töö tagamine kõigi jaoks. Ühenduse panus inimväärse töö tagamise suuniste rakendamiseks kogu maailmas” CESE 92/2007.

Euroopa institutsioonid, tuleks seda teha parimate tavade vahetamisega 27 Euroopa Liidu liikmesriigi vahel ning pideva sotsiaalpartnerite dialoogiga (⁵).

4.2 Alates Luksemburgi tippkohtumisest (1997) on igal aastal Euroopa tööhõivestrateegias määratletud elukestva õppe suunised. Alati on rõhutatud, kui olulised on eakate inimeste töötamine ning nende täiendõpe, mis aitavad toime tulla rahvastiku vananemisega seonduvate probleemidega.

4.3 Väljend „elukestev õpe” märgib kõiki olulisi õppimistegevusi, mille eesmärk on parandada võimeid, teadmisi ja oskusi Kõnealuseid õppimistegevusi tuleb seega käsitleda tööelu lahutamatu osana, kuna tööalaste oskuste kaotamisel või nende puudulikul ajakohastamisel on kõige tõsisemad ja negatiivsemad tagajärjed just eakatele töötajatele.

4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on samuti toonitanud, et eri põlvkonnad tunnevad tehnoloogiad ja omandavad oskusi erineval määral (⁶).

4.5 Töötajate kohanemisevõime edendamise üks vahend on ettevõttesisene õpe. Mõned liikmesriigid (Ühendkuningriik, Hispaania, Portugal, Madalmaad, Austria) on maksusoodustuste ja -vabastuste (riigiti erineval määral) kaudu soodustanud kursusi ja täiendõpet ettevõtetes.

4.6 Lissaboni strateegias rõhutati, et toimivad õppemeetodid ja -süsteemid, mis vastavad tõhusalt tööturu vajadustele, on kõnealuse strateegia peamisi eesmärgid ja teadmistepõhise majanduse alus.

4.7 Kui kõrvaldada eakate inimeste tööhõivet takistavad asjaolud, on võimalik demograafiliste muutuste mõjusid ära hoida.

5. Põlvkondadevahelise kokkuleppe suunas

5.1 Juba 2004. aastal rõhutas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee põlvkondadevahelise kokkuleppe olulisust, et tagada liikmesriikide kodanikele piisav põlvkondade uuenemine tööturul ja heaoluriik, mis kohandub uue demograafilise olukorraga ja Euroopa sätetega, mis soodustavad tööhõivepoliitikat, ümberõpet ning hariduse ja ettevõtete maailma lähenemist (⁷).

(⁵) Vt Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (CES), Euroopa Tööandjate ja Töölise Keskliidu (UNICE) ja Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse (CEEP) allkirjastatud „Pädevuste ja kvalifikatsioonide elukestva arendamise tegevuskava”.

(⁶) Vt näiteks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hiljutisi arvamusi „Põhipädevused elukestvas õppes” ELT C 195, 18.8.2006 lk 109 ja „Põlvkondadevahelised suhted” ELT C 157, 28.6.2005 lk 150.

(⁷) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust „Põlvkondadevahelised suhted” ELT C 157, 28.6.2005 lk 150.

5.2 „Head” töökohta soosiva poliitika abil tuleb igal juhul aidata noori siseneda tööturule ning jälgida neid kogu karjääri vältel⁽⁸⁾. See ei tohiks tekitada „arvulist lõhet” noorte töötajate ja eakate töötajate vahel, kes soovivad edasi töötada.

5.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas arvamuses väljakutse „aidata kaasa suurema dialoogi arenemisele tulevikus sel esmatahtsal teemal, mis eeldab paljude osaliste koordineeritud ja pikemaajalist tegevust, mis aitaks vältida lühiajaliste huvide võimutsemist ja nõuaks konstruktiivse joonise järjepidevust. Tegemist on uue põlvkondadevahelise pakti järkjärgulise väljatöötamisega Euroopa Liidu territooriumil”.

5.4 Kahtlemata on tarvilik investeerida teadus- ja uuendustegevusesse, kui Euroopa tulevastele põlvetele soovitakse tagada heaolu ning rahuldustpakkuv ja jätkusuutlik elukvaliteet. Seega on vaja silmas pidada ka Euroopa teadlaste ja teaduslike töötajate keskmist vanust ning vajadust suunata noori kõnealustesse keskse tähtsusega sektoritesse.

5.5 Investeeringud teadussektorisse on ebapiisavad kogu Euroopas. Lissaboni strateegias seatud eesmärgid on veel väga kaugel. Pahatihti ei saa suures ebakindluses töötavad noored teadlased panna alust oma tulevikule ja karjäärile tehnoloogilistele ja teaduslikele uuringute alal. Euroopa teadlaste keskmine vanus on kõrgem kui teiste ülemaailmsete mõjupiirkondade teadlastel — sellest võib tulevikus oht kujuneda.

Näiteks Indias ja Hiinas on reaalteaduste diplomande nii palju, et 60 % Ameerika Ühendriikide teadlastest ja teaduslikest töötajatest on pärit nendest riikidest. Paljudes Euroopa riikides, vastupidi, on reaalteaduste erialadele sisseastujate arv viimastel aastatel kahanenud.

5.6 Rahvastiku vananemise küsimusel on otsene tagajärg ka territoriaalsele ühtekuuluvusele: levib tendents, et noored lahkuvad teatud piirkondadest, et otsida tööd seal, kus elu- ja töötingimused on paremad. Kõnealune nähtus toob veelgi enam esile piirkondade erinevused. Mõnedes piirkondades on majandus paremini arenenud ja teisi iseloomustab rahvastiku järjest kiirem vaesumine ja vananemine.

5.7 Era- ja tööelu tasakaalustamine on Euroopa sotsiaalmudelil tugisammas. Euroopa rahvastiku keskmise vanuse tõus tõstab küsimuse, kuidas sündimust suurendada. Küsimust saab mõista ainult nii, et kõikidele paaridele antakse võimalus lapsi saada, eemaldumata samal ajal ilmtingimata aktiivsest tööelust ega alandamata perekonna elatustaset, mis liiga sagedasti tähendab vaesuse piiril elamist. Praegu on noorte töökohad tihti

ebakindlad: need ei anna tulevikuks ühtegi tagatist. Levinud on suundumus saada vähem lapsi või üldse mitte lapsi saada.

5.8 Sündimuse tõstmiseks on vaja arendada ja täiustada kõiki sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenused (sõimed, arstiabi, ennetustegevus, majanduslik abi jne) ning kohandada neid Euroopa Liidu riikide demograafilise tegelikkusega.

6. Naiste tööhõive ja sündimus

6.1 2005. aastal oli naiste tööhõive Euroopa Liidu 25-s liikmesriigis 56,3 %. Olukord on vähem probleemiline Põhja-Euroopa riikides, kuid tõsisem Vahemere äärses riikides. Ometi on isegi töötavatel naistel on raske luua karjääri, mis annaks neile õiguse väarikale pensionile. Naisi ohustavad järgmised tööga seonduvad probleemid:

- töökoha ebastabiilsus ja töösuhte lühiajalisus, majanduse ebakindlus üldiselt ja sagedasti ka vaesus;
- enamikes Euroopa Liidu liikmesriikides esineb endiselt erakordselt muretekitav nähtus — erinevus naiste ja meeste palkade vahel (sama töö eest saavad naised keskmiselt 24 % vähem);
- enamikes Euroopa Liidu riikides on lapsehoiuteenused ning vanurite hooldus- ja abistamisteenused puudulikud, just naised ohverdavad oma karjääri, et pühendada rohkem aega lähedaste eest hoolitsemisele;
- piisavalt ei ole arvesse võetud olulisi direktiive nagu näiteks lapsehoolduspuhkuse direktiiv, ning naised peavad ikka veel valima emaduse ja karjääri vahel;
- naiste töötamine ja laste saamine ei tohi olla vastuolus: järgida tuleks nende riikide häid tavasid, kus maksusüsteemid võimaldavad naistel pärast laste sündimist hõlpsasti tööturule naasta ning laste sündimine ei sea ohtu naiste karjääri ega töötasu. Tuleb ka rõhutada, et mehed peaksid kandma suuremat osa lapse kasvatamisega seonduvatest kohustustest.

6.2 Komisjon leiab õigustatult, et tööealiste kodanike arvu vähenemist on võimalik osaliselt kompenseerida. Üks asjaomastest vahenditest on vähemalt lühiajaliselt suurendada naiste osavõttu aktiivsest tööelust. Viimastel aastakümnetel on kultuurilised muudatused naiste töötamist ja sõltumatust soodustanud. Sellest tulenevalt on naiste tööhõive määr põlvkonniti erinev. Nimelt on noorte naiste tööhõive Euroopa tööturul suurem kui keskeas naiste tööhõive.

⁽⁸⁾ Vt näiteks komisjoni teatist „Viimased edusammud töökoha kvaliteedi parandamisel” KOM(2003) 728.

6.3 Naiste suurem olemine tööturul on vaieldamatult märk ühiskonna arengust, kuid ka kõige uuemate statistiliste analüüside järgi ei ole see piisav. Naistele tuleb tagada meestega võrdsed töötingimused ning töötasu ning kaitse väärkohtlemise ja diskrimineerimise eest töökohal ja ühiskonnas. Tööga seotud ebavõrdsuse all kannatavad muuhulgas ka tööandjad: meesdirektoreid on võrreldes naisdirektoritega märkimisväärselt rohkem. Euroopa Liidu liikmesriigid peavad seega naiste töötamise soodustamiseks ja kaitsmiseks kindlustama olemasolevaid ning otsima uusi meetmeid.

7. Sisserände roll ja olulisus demograafiliste muutuste kontekstis

7.1 Sisseränne Euroopa Liitu suureneb pidevalt. Rännet Euroopa rikkamatesse riikidesse soodustab märkimisväärne majanduse ja elutaseme erinevus võrreldes väljaspool Euroopat asuvate arengumaadega. Sisserännet ei tohiks käsitleda kui ohtu, vaid kui nähtust, mis asjakohase poliitika korral võib aidata kaasa majanduskasvule, arengule ja integratsioonile.

7.2 Võttes arvesse rahvastiku üldist vananemist ja aktiivse tööealise elanikkonna vähenemist, täidavad sisserännanud töötajad Euroopa Liidus vastuvõtjariigile tootlikkust tõstvad, majanduslikult ja sotsiaalselt kasulikke ülesandeid. Olemasolevate inimressursside optimaalseks ärakasutamiseks tuleb muuta tööhõive- ja integratsioonipoliitikat. Arvestada tuleb ka sisserändajatega ja väärtustada nende oskusi, töökogemust ja erialast kvalifikatsiooni⁽⁹⁾.

7.3 Ka Euroopa Komisjon tunnistab, et sisseränne võib osutada tööturu kohandamisel positiivseks teguriks. Töötades seaduslikult ja makstes sotsiaal- ja muid makse, annavad sisserändajad pealegi panuse sotsiaalkindlustuse rahastamiseks. Sisserändajad on niisiis tulevikus Euroopa tööturul olulised osalejad. Samuti ei tohi alahinnata sisserändajate koju saadetavate rahasummade olulisust. See on majandusabi, mis on tihti nende perekondade ainsaks sissetulekuks. Just seetõttu on sisserändajate tõhusam integreerimine Euroopa Liidu riikide põhieesmärk⁽¹⁰⁾.

7.4 Seadustatud töötamise vajadus ei puuduta ainult sisserändajaid: rahvastiku vananemine kohustab tegelema küsimustega nagu ebaseaduslik ja ebakindlates tingimustes töötamine. Selle eesmärk on muuta riikide majandused tervemaks ja jätkusuutlikemaks.

8. Euroopa Liidu sotsiaalhoolekandesüsteemide jätkusuutlikkus

8.1 Euroopa Komisjon on mitmes dokumendis kinnitanud, et liikmesriikide riigiraha jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja riigivõlga ohjeldada või vähendada olulisel määral, järjekindlalt ja pidevalt. Selleks on vaja ressursse jaotada tõhusalt ilma, et see mõjutaks avalike teenuste kvaliteeti ja üldsust.

8.2 Heaoluriigi jätkusuutlikkuse osas on muret tekitavad eelkõige demograafilised muutused. Euroopa Liidu liikmesriikide sotsiaalkindlustuse rahastamissüsteemide (nii erinevad kui nad ka ei oleks) kaudu tuleb kodanikele tagada tõhusad, asjakohased ja läbipaistvad teenused.

8.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et üldhuvi pakkuvad sotsiaalteenused ja sotsiaalmajanduse osapooled mängivad olulist rolli perekondade ja vanurite toetusmeetmete täiendamisel. Kõnealuste asutuste ja inimeste tööd tuleb tunnustada ning kuna nad teevad ühiskonnale kasulikke tööd, tuleb neid kokkulepitud kriteeriumite alusel toetada.

8.4 Selles küsimuses saab olulist rolli mängida Euroopa Liit: Lissaboni strateegias (sotsiaal-, majandus- ja tööhõivepoliitika integreerimine) väljendatakse täielikult uut lähenemisviisi ning ühte selle vahenditest — avatud koordineerimise meetodit — võib käsitleda kui kõige huvitavamast uuendust viimaste aastate ühenduse poliitikas. Kahjuks kasutatakse kõnealust vahendit liiga vähe ning tihti alahinnatakse seda. Samal ajal on loobutud ühenduse õigustloovast instrumendist. Tuleb nentida, et Euroopa sotsiaalmudel on veel kättesaamatu eesmärk, kuid kindlasti ei ole see takistus, mida ohverdada siseturu nimel.

8.5 Mõnedes Euroopa riikides, eriti neis, kus esineb makro-nähtusi nagu rahvastiku keskmise vanuse kasv, ohustab sotsiaalkindlustus- ja pensionisüsteemide rahastamist maksudest kõrvalehoidmine ja maksustamise vältimine. Sotsiaaliigi, sotsiaalkindlustuse, tervishoiusüsteemi ja tööhõivepoliitika reformimine hõlmab ka võitlust maksudest kõrvalehoidmise ja maksustamise vältimise vastu. Eelkõige need tegurid ohustavad riigieelarve tasakaalu.

8.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib seega rõhutada, et demograafilistele muutustele on oluline otsida lahendusi ja kohanemisviise, võidelda maksudest kõrvalehoidmise ja maksustamise vältimise ning maksumaksjate arvu vähenemise vastu.

⁽⁹⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust „Sisseränne, integratsioon ja tööhõive“, ELT C 80, 30.3.2004, lk 92.

⁽¹⁰⁾ Vt sellel teemal Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hiljutist arvamust „Sisseränne Euroopa Liitu ja integratsioon: koostöö piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel“ (SOC/219) ELT C 318, 23.12.2006 lk 128.

9. Pensionisüsteemid

9.1 Tööealise elanikkonna arvu vähenemine ja pensioniealiste töötajate arvu suurenemine on nähtused, mis tulenevad eluea pikenedisest. Mitmetes Euroopa Komisjoni pensionisüsteemide jätkusuutlikkust käsitlevates dokumentides keskendutakse kõnealustele küsimustele.

9.2 Järgnevatel aastakümnetel peavad pensionisüsteemid tagama tulevastele põlvkondadele rahuliku ja väärika vanaduspõlve. Just seetõttu ei saa vananemise tagajärgi pensionisüsteemidele leevendada ainult täiendavate pensionite või vabatahtliku kogumispensioni soodustamise kaudu: see oleks ohtlik lihtsus. Pigem tuleb teha jõupingutusi leidmaks tõhusaid vahendeid, et täiendavad pensionisüsteemid oleks lihtsamad, kindlamad ja kaitstud finantsturgude ettenägematute kõikumiste eest. Rohkem tuleb jälgida ka erapensionifonde, et laiendada kontrollisüsteemi ja tagada nende nõuetekohane juhtimine.

9.3 Praegune paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides esinev pensionisüsteemi kriis ei tulene ainult rahvastiku vananemisest, vaid ka sellest, et osamaksud vähenevad järjepidevalt ning muud vahendid seda ei kompenseeri (näiteks võitlus maksudest kõrvalhoidmise ja maksustamise vältimise). Samal ajal kasvavad kulutused pensionitele jätkuvalt.

9.4 Olukorra teeb veelgi tõsisemaks see, et noored põlvkonnad sisenevad tööturule üha hiljem, tihti ebakindlate ja halvasti tasustatud lepingutega. Sellest tulenevalt on nende osamaksud pensionikassasse väiksemad kui nende vanemate osamaksud samas vanuses.

9.5 Rahvastiku vananemisega võib osutuda vajalikuks tööturul osalemist pikendada. Kuid mõnedes ühenduse riikides on hädavajalik kahandada just hilist sisenemist tööturule ning pakkuda paremaid võimalusi ja töötingimusi just karjääri alguses.

9.6 Euroopa Komisjon prognoosib pensionikulutuste kasvu kõikides Euroopa Liidu riikides praegusest aastani 2050. Erandiks on Austria, kus 2000. aastal viidi läbi asjaomane reform. Kui Itaalias ja Rootsis on ette näha vaid väikest pensionikulutuste kasvu, sest sealsed riiklikud pensionisüsteemid põhinevad osamaksetel, siis teiste riikide puhul prognoositakse palju suuremat kulutuste kasvu kuni 9,7 % võrra Portugalis.

9.7 Pensionisüsteemide jätkusuutlikkust ei saa seega analüüsida ega selle üle otsustada väljaspool konteksti: tuleb selgelt määratleda selle põhjused, mis ei tulene ainult Euroopa ühiskonnast üldiselt, näiteks rahvastiku vananemisest. Põhjuseid tuleb

otsida ka ühenduse eri liikmesriikide tööturu, majanduskasvu ja sotsiaalkindlustussüsteemide olukordadest.

9.8 Pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb püstitada eesmärgid. Ainult pensiea tõstmisest ei piisa — tuleb teha enam. Pensiea tõstmine erikriteeriumiteta võib osutuda kasutuks ja Euroopa kodanike elukvaliteeti kahjustavaks.

9.9 Arvestades töökohtade mitmekesisust (ohtlikud tööd, rasked või korduvad ülesanded), ei saa rahvastiku vananemise küsimust lahendada ainult pensiea tõstmisega: pikemaajaline töötamine ei anna kõigi ametite puhul sama tulemust ning arvestada tuleb erinevusi seadusliku pensioniea ja tegeliku tööturult lahkumise ea vahel.

9.10 Võitlus töökohtade ebakindluse ja ebaseadusliku töövastu, palgapoliitika toetamise vahendid, vara õiglasem jaotamine ja suurem sotsiaalne ühtekuuluvus käivad koos pensiea pöördumatu, järkjärgulise ja vabatahtliku tõstmisega. Kõnealuste küsimuste üle tuleb otsustada ja neid edendada sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna jätkuva dialoogi kaudu.

10. Tervis

10.1 Rahvastiku keskmise vanuse tõusu tagajärjeks on ilmselt tervishoiukulutuste kasv. Tervishoiukulutuste arengute prognoosimine järgmisteks aastakümneteks ning suuri investeerimisi nõudvate valdkondade ettenägemine on ülikeeruline ülesanne. Ainult demograafiliste suundumuste alusel ei ole riigi asjaomaste kulutuste kasvu võimalik arvutada. Tervishoiukulutused sõltuvad ka sellest, millist asjaomast poliitikat otsustatakse rakendada, meditsiini edusammudest, haigustega seonduvatest arengutest, saastatuse tasemest ning poliitilistest ja tehnoloogilistest valikutest viimaste ohjeldamiseks.

10.2 Kuid nagu juba märgitud, näitavad kõik uurimused seda, et inimeste tööiga pikeneb tulevikus. Eakamaid töötajaid ohustavad haigused ja füüsilised hädad paratamatult enam kui nende nooremaid kolleege. Põhjus on lihtsalt nende vanus. Kuna eakate töötajate arv kasvab lakkamatult, tuleb juba nüüd luua tervishoiusüsteem, mille raames rakendatakse kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides tõhusaid ennetuspoliitikaid. Lisaks satuvad need töötajad, kes on pikka aega ebakindlates tingimustes töötanud, pensioniikka jõudes halba olukorda: nende eest tuleb hoolitseda mõnel muul kollektiivse solidaarsuse põhimõttega kooskõlas oleval viisil vastavalt antud liikmesriigis kehtestatud tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandekorraldusele. Ebakindlatel töötingimustel on niisiis otsesed tagajärjed sotsiaalhoolekandekuludele.

10.3 Kui eesmärk on hoida riigi tervishoiukulutused jätkuvalt suutlikul tasemel, peavad Euroopa Liidu liikmesriigid ühendama oma jõud hoolduse, õnnetuste ärahoidmise, järelevalve ja teabevahetuse programmide rakendamiseks. Nii tekivad töötamise ja tervise vahele tihedamad ja tõhusamad seosed.

10.4 Kõik tööd ei ole ühesugused. Erinevat mõju avaldavad erinevate tööde puhul ka vananemise ilmingud: mõned tööd on raskemad, ohtlikumad ja korduvad kui teised. Olenevalt ametist mängib vanus suuremat või väiksemat rolli. Eakas

töötaja ei saa täita füüsiliselt väsitavaid ülesandeid, hõlpsamini saab ta hakkama administratiivsete või vaimsete ülesannetega.

10.5 Aktiivse tööea pikenemine põhjustab seega tõsisemaid terviseprobleeme raske füüsilise töö tegijaile. Selle asjaoluga tuleks arvestada. Kui tulevikus kavatakse pensioniiga jätkuvalt tõsta valdkondades, kus see on võimalik, tuleb samas teha suuri jõupingutusi tervishoiu, töötervishoiu ning tööohutuse valdkondades.

Brüssel, 14. märts 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitris DIMITRIADIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele kooskõlastatud maksupettuste vastase võitluse tõhustamise strateegia väljatöötamise vajaduse kohta”

KOM(2006) 254 lõplik — 2006/0076 (COD)

(2007/C 161/02)

31. mail 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele kooskõlastatud maksupettuste vastase võitluse tõhustamise strateegia väljatöötamise vajaduse kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 23. veebruaril 2007. Raportöör oli hr IOZIA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 434. istungiärgul 15. märtsil 2007 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 97, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab kahetsust, et liikmesriigid ei toeta piisavalt komisjoni algatusi maksupettuste vastaseks võitluseks, ning pooldab sellesuunalisi algatusi ja kutsub komisjoni üles kasutama selleks kõiki pädevusi, mis ELi institutsioonidel lepingutega on.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et komisjoni teatis on piisavalt liigendatud ja et maksupettuste vastase võitluse probleeme käsitletakse teatistes õigesti. Maksupettuste tõkestamise peamise vahendina nimetab komisjon sealjuures tugevamat halduskoostööd liikmesriikide vahel.

1.3 Eraldi probleemina käsitletakse teatistes suhteid kolmandate riikidega ning siinkohal tehakse ettepanek ühenduse tasandi lähenemisviisiks. Komitee pooldab nimetatud ettepanekut.

1.4 Komitee ühineb ettepanekuga, millele ta on mitmeid kordi toetust avaldanud, et kogu käibemaksusüsteem tuleb läbi vaadata. Kaaluda tasuks mõttekoja loomist, mis tegeleks praegusest käibemaksusüsteemist loobumise küsimusega, kusjuures võimalik uus kehtestatav süsteem ei tohi suurendada ettevõtete ja kodanike maksukoormust.

1.5 Komitee soovib komisjonil ulatuslikult kasutada Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) laialdasi volitusi ja ülesandeid. Komisjon peaks kontrollima, kas OLAFil on piisavalt vahendeid oma institutsiooniliste ülesannete täitmiseks.